Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Animalibus libri I-XXVI - Cod. Aug. pap. 11

Albertus <Magnus>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Tractatus III

urn:nbn:de:bsz:31-87034

Visual Library

curiendo et piciendo fugit columbas quando tu in servitute accipitres cudunt (?) in terram et colligunt Dant autem de preda columbarum accipitribus quia aliter decetero non querent (?) tu cis ad venacionem columbarum huius autem simile ego ipse cum essem iuvenis de falconibus sum expertus Quando enim meum ad campum duxi canes quando dimtances (?) cum eo quia solent aves invenire falcones in aere volantes super me servabant ad campum et prosuerunt aves quas canes fugaverunt et ille tunc eas reduxerunt ad terram et proiecerunt se manibus accipi et in fine venacionis dedimus cuilibet falconum unum et tunc recesserunt a nobis hoc autem non tantum accidit rapacibus avibus sed etiam aliis animalibus de preda viventibus Dicitur enim quod iuxta paludes meotidas iuxta cenopolim (?) quasi aquilisdam mare quod vocant ad piscatores veniunt quidam lupi aquatici et pellunt pisces in retia de profundo aquarum et cum finita est piscatio datur lupis de piscibus ut alia vice iterum revertantur et si non dederint eis piscatores de piscibus observant retia conscindunt et lacerant ea absentibus piscatoribus Narraverunt autem nobis fideles aucupes in superiori germanie parte que Suevia superior nuncupatur quod cum longe ingrederentur in profundum silve ad capiendos accipitres qui astures vocantur convenerunt asturem magnum valde antiquum et quasi album factum ex multa antiquitate stantem in quodam ramo arboris in condenso silve et cum paulatim accederent non fugit et timide credebant eum pro antiquitate deprehendere et hoc videntes absconderunt se ut viderent qualiter viveret Et post modicum venerunt duo astures minores et paverunt eum preda quam apportaverunt et fregerunt ei carnes minutim et ministraverunt ei hanc ei pietatem non nullis animalibus (?) inditissimam animalibus quasi sicut virtus debilis est in iuvenibus prudentia minor agunt parentes Ita parentibus deficientibus et crescente corroborata virtute in iuventute invenimus ab apibus filios providet parentibus deficientibus et hanc tam pietagoras (?) ce dixit dilectionis naturam Sit igitur sic hec racio de sollercia et prudencia avium Corvus autem et vulturum seu aquilarum et ceterarum avium rapacium genera sunt proprie signa quod agminibus ostendencia Ex quibus eventus futuros predicunt propter quod dicitur probabiliter quod congregacio multa in aliquo loco vulturum et aquilarum et stanuum (?) qui aliquid expectent occidium futurum et stragem hominum significare Similiter autem multa congregacio corvorum cum gemitibus in loco uno mortes significat futuras depopulationes Et narraverunt nobis fidedigni quod aliquando multi corvi apparuerunt in castro superioris Suevie quod Crisco (?) castrum vocatur ita quod multitudo corvorum audebant et muros operire et tecta domorum et subito mortuus fuit comes qui erat dominus eiusdem castri et statim illo mortuo recesserunt corvi ita quod dicebatur quod corvi deduxerunt animam suam Sed de sapientia questionis auguriorum aliorum est super disputare Sufficiunt igitur hec dicta de prudencia avium post enim ex alia huius similia possunt coniecturari

Tractatus 3us octavi libri capitulum in quo agitur de astucia et sollercia marinorum et continetur toto tractatu in uno capitulo

Animalibus etiam marinis invenimus esse quedam facta per artem et sagacitatem et quedam propria morum que observant multa marinorum secundum species suas Est enim dictum fere ab omnibus gentibus et divulgatum de rana marina quam alitas (?) greci vocant et de ea est quod noiant (?) arabratas (?) quod videlicet iste rane additamenta habent super oculos in modum pilorum qui sunt in palpebris et sunt hec acuta et longa et inmergit se rana tota in cenum ita quod super cenum non eminet nisi additamenta predicta et pisciculos parvos qui transeunt super eam pungit illis additamentis et sepe inveniuntur pisciculi quasi fascicolum greci dicunt quos quedam latinarum vigilas dicunt vocari piscis autem qui greci vocatur loganat (?) etiam in venando se abscondit sed aliud modum observat in se abscondendo et insidiando hunc autem piscem latini pastinacam maris vocant certa si quidem huius est quod semper se transeuntes pisces capit ore suo hac autem que cum de luto in quo absconditur contrahitur frequenter in orificio suo pisces inveniuntur Contra autem quam rana et pastinaca se venari possunt venari non possunt delitescunt et deficiunt in corpore Est autem aliquis apparatus unde piscis ex nature necessitate sed hac ipsa arti

fictiose utitur astucie sicut ostenditur in pisce
quem greci barkys, nos autem stupefactorem
vocamus eo quod stupefaciat manus se tangentium
hic enim piscis stupefaciendo pisces transeuntes
capit animalia et sic comedit ea. Quante enim
virtutis est in stupefaciendo quod dixit mihi homo
veridicus quod eum capiendi tetigit eum extremitate
digiti subito et statim obstupuit in tantum sibi
brachium et manus usque ad humerum et in spacio in-
fra sem vix calidis lotionibus et fomentis unguentorum
et fricationibus sensum et motum brachii potuit
recuperare. Demum igitur corpus quasi sit latendo est
hamos qui est asinus marinus et rana et id
quod greci vocant kystaom et stupefactor.
Kystaom autem est piscis qui apprehensa sibi
totaliter mordet tactu corporis et fugendo tr-
ca. Habet autem specialiter rane marine mon-
stris sue quoddam membrum appensum quod est
figure virge vel gladii et ad illo sindit
ea que recipit aliquam. enim hoc causa est a piscato-
ribus qui clamore quodam vocant ipsas
ranas demum. Vadunt etiam aliquando ad ipsam
viriditatem que expanditur in aque super-
ficie et ibi prosiliunt pisciculis qui sunt in
illa viriditate et tunc iterum apparet membrum
sui oris cum quo sindit id quod capit. Ad
hanc autem industriam habent fugiendi ea que
se venantur multa animalia marina per eo et
fugerent in se nocentia sibi deprehenderent
aliqua sollertia naturali. Cuius signum est quod in lo-
co in quo inveniuntur pisces dicti affines vix
unquam invenitur aliud animal eo quod omnia fugiunt
ipsum propter id quod vocamus supius kokyz
hoc enim sequitur ipsum. Hic autem piscis vo-
catur etiam alio nomine ab aliquibus piscibus ko-
kyny. Videtur autem ex eo eadem causa hoc accidere
ex qua accidit pisci alii que vocantur koby-
kees. In quocumque enim loco ille apparet non inve-
nitur piscis qui vocatur bas neque piscis vo-
catus fardagiroz. hec enim duo genera piscium com-
meduntur ab eo qui vocatur bokas quem nos lu-
pum vocamus marinum. Simile autem ingenium
fugiendi accipitur in serpente marino. Ser-
pens autem marinus colore et figura similis
est draconi sed tamen serpens marinus fortior
et habet aliquantulum acutius orificium et quando ti-
met profundatur intra arenam et absconditur
intra ipsam. Est autem aliud genus sollertie

in evadendo periculum in eo pisce qui vocatur
scolopendria propter similitudinem quam habet ad
herbam istam. Hic enim piscis transglutit ma-
culas retis et abscondit eas et evadit per
foramen quod facit et tunc exterius derelin-
quit interiora viscera ut evomat retia ita
quod stomachus suus evertitur ad modum sudos et cum
sic evomit fila retis tunc retrahit et re-
ordinat intra suum ventrem viscera. Simili
autem artificio animal quod dicitur alokylos greci
quod latine hamus sonat eo quod fila glutit
hamorum et ipsos hamos. Quando sentit hamos
glutisse invenit artem evadendi per eversionem
stomachi sui sicut diximus de scolopendria.
Hic enim piscis magnam partem hamorum et
filorum retis aliquando glutit et glutita masti-
cat et abscidit ea dentibus et cum sit sibi
viam evasionis [illegible] evomit ea sicut
dictum est. Huius autem signum est quod hii pisces se-
pius in profundo vadunt ubi non capiun-
tur per hamos et sepius deprehenduntur ita
quod in eis multi hami reperiuntur et aliquando mul-
ta fila retium. Aliud autem modum astucie depre-
hendimus in quodam animali marino quod amiam vocat
Aristoteles. Avicenna autem dicit hoc animal. hoc enim
dicitur congregari simul [illegible] quando videt
lupum marinum vel aliud animal nocivum sibi et
tunc maiora istius animalis [illegible] ponunt se an-
tius in acie et minora sunt in medio et sic
stant et si lupus marinus alicui appropinqua-
verit omnia in circuitu cadunt super eum et mor-
dendo eum dentibus liberant illud quod in-
vasit. Habet enim hoc genus piscis magnos
dentes et fortes et acutos et confidit in
eis tamquam in suis armis aut gladiis propter
quod etiam multociens visum est quod incidit a-
liquando in os alicuius animalis venenosi [illegible] et
tamen mordendo et vulnerando os illius
exivit et evasit. Huius autem ingenia est
aquatica habent [illegible] circa generatos quam
pisces fluviales glamos quidam greci nos
autem silurum vocamus dividitur quidem in marem
et feminam sed femina parva est stulta et va-
ga non habens sollicitudinem [illegible] natorum pro-
pter quod enim femina [illegible] dimittit ova et
vagatur. Mas autem custodit locum in quo
sunt ova per dies xl aut forte quinquaginta in hoc
enim tempore exeunt pulli et crescunt ad tantum
quod possunt effugere alios pisces scilicet in

sidiantes huius autem signum est quod frequentissime
tempore pullificationis horum piscium natant pis-
catores locum et capiunt multos mares illius
generis circa locum illum Stant enim ibi
ad custodiendum ne alij pisces comedant ova
aut pullos eorum In tempore autem quo custodie-
do prohibet alios pisces accedere ad ova sua
cum ore recipit opus quoddam in quo involuit
ova et terendo et operando aliquem sonat bi-
anchijs propter quod etiam errantes opinati sunt
hos pisces in accolo fluvio vocem habere de
quo errore in secundo de anima libro fecimus mentionem
Intantum enim diligit ova sua quod etiam hamde in
profundum maris non potest eum deterrere ab o-
uis et quod plus est vectis piscula in re-
tha et aliquem forte evadens profissura re-
this cuius maculas abscidit dentibus quos
fortes habet non fugit a loco sed manet circa
ova sua pascitur autem iterum quod est in custodia
piscibus aliis primus qui sunt in loco illo fere
autem omnes pisces quadam regitur sollertia
in querendo cibum propter sibi convenientem Omnes
enim pisces comedentes carnes quiescunt inpace
et investigant sollertia aliqua comedes autem
pisces in magna parte comedunt carnem proximi
sive piscium sive aliorum animalium sicut hy quos
mugilos vocamus latine qui grece chefo-
roz vocant Similiter autem et quidam qui sali-
by et calygla et caloz et huiusmodi sunt diver-
sa genera quoddam enim dicitur saloz et quoddam ka-
lykoz et quoddam alio nomine falyz vocant hi
enim omnia licet carnibus propriam speciem non come-
dant tamen corpora sua fugit per humiditate
que est salina viscosa et corpora vivunt sicut co-
tibo Et aput nos vivunt sturio et murena
et husa et multi alij pisces qui ora parva
ad sugendum habent apta quam ad masticandum Adhuc
autem sollertia quoddam deprehenditur circa cibum
eorum multotiens movere ad ipsum movendum et
est consimat superfluum in eis generatum humidi-
tate aut ne talis in eis generatur humiditas
impediant Sic enim animal vocatum lykoz quod
est de mio animalium carentium pedibus et tes-
tei coriis continuis movere motu multo ita
quod volare videtur per mare Echon vero bar-
ba quem mineros vocant aput nos de genere as-
tacorum existens et omnia sibi similia valde sunt
tardi motus et debilis Adhuc autem ingenij
et sollertie inditium est quod cum prevenit
hyems transferunt se fere omnes pisces a

maris profundo ad aquam superficiem hoc tamen
non faciunt hi quos greci vocant bauyos et
quidam sibi similes pauci hanc autem transitionem
a profundo ad superficiem aque factam videmus maxi-
me fieri in loco magni frigoris sicut est bory-
kos quod est in katata regione hic enim est
locus valde frigidus cum superficie eius aque
sunt simul eius aqua resoluta et propter illos
tibi aliquo humidas caliditas in mari In
vere autem recedunt a superficie maris et in-
trant in profundum eo quod tunc mare in profundo est
temperate frigiditatis propter frigus enim loci
quem iam borikos vocamus non invenitur genus quo-
rundam piscium qui frigus sustinere non possunt et
tale est ccalbioz et bolica et galahoz et ad-
karya et locusta maris quam grece karabo dicitur
et multipes quem polypus proprio nomine vocatur hec autem
animalia propter eandem causam etiam non sunt in britania
et maribus alijs frigidis Adhuc autem ca-
mos album non manet in pelago propter eandem
causam sollertiam quam ipsum sustinere non posset
sed manet in littore Adhuc autem a
frigoris etiam observant suas generationes eo quod o-
mnia tempore extreme frigiditatis pereunt et ideo
pisces qui ova in uteribus suis habere incipiunt
in vere producunt ea per totum in autumpno quia
tunc possunt recipere generationem sicut videmus quod
faciunt ea que castores vocamus et caugla et
allec et multa alia piscium genera sicut fere omnia
que manent in pelago regionis glaudos sive
sclauorum quia pelagus illud est frigidum hec autem
terra nunc vocatur terra rugianorum et astha-
nie et sclaudie que autem sunt in aulandicos sive
in aquilonis finibus coeunt et pullificant
in autumpno eo quod per totam estatem eorum aqua
calescit ad excitandam in eis libidinem et se-
men generationis Calectho autem et caly in dustra
coeunt in autumpno et in vere natant separati
usque ad tempus in quo pullificant propter quod etiam
in tempore captus deprehenduntur multi eorum et
inveniuntur circuminvoluti quasi colligati ad in-
vicem in omnibus speciebus enim malachie
non est aliquid magis aptum quam sepia vertitur
enim luto illo quod boloz grece vocatur ad
se cooperiendum nec hoc fiat in autumpno tantum
sed et alio tempore quando venari voluit pisces
alios Boloz autem est quoddam lutum sive hu-
mor quod tempore tamen omnis palustris passe etiamque po-
lipus qui et multipes et ethamy qui va-
catur calamare licet sicut etiam sepia emittat

humorem nigrum quendam. Aut hec animalia
non totum emittunt lutum quod vocatur bolon sed
sicut dicitur et tunc emittunt iterum retrescit (?) ...
tur sicut est in sepia retrescit humor ni-
ger. Sepia autem sicut dixi nos multotiens
et ad multa utitur illo bolo ut cooperiatur eo.
Hec enim sepia habet caudas suas loco pedum
et brachiorum quibus non tamen venatur pisces
parvos quinymmo multotiens capit ipsis mu-
renam quam fastarce quidam grecorum, quidam
autem alii multis vocant. Polipus autem quantum
pertinet ad hoc est valde in venando ingeniosus.
Brachia enim sua sepe frustra temptando
mittit in aliquid et vadit ad magis trahendo
corpus ad terminum nichil cepit. Sed cum ipse
invenit vite regimen eo quod omnino aptum sibi
in illud aggregat maximis suis et reponit
in thesauris et quando comedit ea que comestibilia sunt
residuum testarum testas molles cancrorum eicit
et purgat cavernam. Jam autem inspiciens
in venatum est quod coloratur et ipse polipus et
aliqui quidam pisces colore loci in quo manent
et cum hunc induit colorem suum sicut lapides
ibidem iacentes et tunc ab ipsis se non ab-
sciunt pisces parvi et tunc capiuntur ab ipsis.
Aliqui tamen dixerunt quod faciunt hoc timore
quem egestam terram fundi quam susceperant in
digestam et cum suo colore cum fundo extentum
involuunt terra se ut a lapidibus non discer-
nantur. Approximati autem sibi quidam quod est sepie
faciunt hoc idem quod ille sibi degens malach-
io sicut diximus. Nullus enim omnium piscium
facit hoc nisi tamen ille qui vocatur rahy. Iste
enim mutat suum colorem sicut facit etiam mul-
tipes qui est polipus quem greci rabhytansy vo-
cant. Causa autem soliditatis in polipo est hec sive
ignobilitas quoniam in maiori parte omnis modi
multipedum non vivunt per duos annos plene.
Sepe enim corporis exit summa humiditas
et tunc naturali siccitate moriuntur. Similiter
autem et femine multipedum in partu ovorum emittunt
multam humiditatem ideo stupide fiunt et segnes
et quasi nichil (?) venantes et ideo moriuntur.
Tunc enim non sentiunt undas nec pedibus
suis accipiunt aliquid et efficitur caro earum viscosa
sa et pigri motus et ideo nichil venantur
et propter hoc maior causa est mortis. Marium vero
carnes plus durescunt sed tamen viscose est

efficiuntur et ideo pigricia surripit et insen-
sibilitas. Signum autem tam brevis vite ut
diximus est quod quando creant multipedes invenire
parva in autumpno multi inveniuntur pauca et
paucissimi inveniuntur de magnis circa hoc
tempus. Ita modicum multum de magnis inve-
niebatur. Fertur autem ab expertis quod in tempore crea-
tionis nature tam mas quam femina et debilitantur
maxime per emissionem seminalis humoris quod est
prius piscibus non resistunt sed comeduntur ab
ipsis. Et si aliqui eorum post seminacionem veniunt
ad cavernas de facili deprehenduntur eo quod sunt
pigri et fere insensibiles et hoc non accidit
eis ante pullificacionem. Tunc enim et a piscibus
se defendunt et non de facili capiuntur in ca-
vernis. Tantum enim debilitatis neque parvis neque
magnis accidit multipedibus ut reperiuntur di-
ab expertis nisi per pullificationem quando potius
ante hoc tempus fortiores est sive piscibus
magnis. Similiter autem dicitur de sepia pis-
cium eorum quod non vivit duobus annis. Nullum
autem degens malachie modus exit ad sic-
cum nisi solus multipes qui est proprie polipus.
Et hoc ideo est quod ipse fugit loca plana que
ex luto et limo humida sunt magis et querit a-
spera loca que sunt in sicco. Vel est durities.
Habet autem multipes fortitudinem quidem in
testa sed collum eius est debile quia ibi linea
quedam dividendo caput eius testam. Et si que
nature sunt est pisces qui edunt testas
et corpus testalium et ideo faciliter dissolvuntur
capita aporum et ex colli sui debilitate. Facit
autem multipes circa se extrinsecus quendam
aliquid et quando vult pasci exit ex illa sicut
ex quodam vestimento sive ex domo. Invenitur
etiam quedam species multipedis quam
greci quidam lucalim vocaverunt et quidam
latinorum pamphilonem vocant. Et hec species
naturaliter est astuta multum. Magne enim sue
sollercie est indicium quod cum a profundo vult
ascendere natando ad aque superficiem super-
nat se ut ab inferiori habeat testam et
sic circa ab inferiori ad superius ascendit. Habet
autem in medio sui id quod flatanon quasi
filatonon vocant hoc est telarem quendam
inter digitos pedum quorundam. Hoc enim est
sicut ei sicut quibusdam avibus sed in hoc
diversum est quod est magis lucens et magis
subtile quam inter digitos avium aliarum quod

fere est simile texture aranearum. Et eciam
venit ventus vehementer membro isto sicut est
visus velut quasi astaco quiddam vocant et de-
cimet invenitur illud in flaydanon. Et aqui
qui non habet venenum ponit ipsum in usum remorum
et cum timet impingit tentaculis sursum et
confundat se in mari. Implet enim testam su-
am aqua et tunc descendit impingens se
pedibus. Branchis autem teste multarum pe-
dis et aliorum omnium testa hiatum secundum eam
[illegible] adhuc non apparuit sed secundum
quod melius estimamus non generatur actu nec
quod est in partu primo gracius testas hiatum
sed pauca generatur cibo et humore naturali
et crescit sicut etiam fere in omnibus fit
conchis cancellis. Nec adhuc tamen compertum
est utrum vivant talia separata a testis
vel nominatur per se quando separantur.

Tractatus quartus octavi libri in quo agitur de astucia et operacionibus animalculorum. Capitulum primum de operacionibus formicarum et aranearum

A Artificiosa autem et plurimum
pulcrorum operum et laborum
sunt animalcula inter omnia
cetera animalia que sit compara-
tio artificiositatis inter ea hoc autem ostendit
genus formicarum et vesparum. Sunt autem am-
plius artificiose apes et apud genera animalibus omnibus
autem dictum artificiosior et instancior ad opus
videtur esse aranea artificiosa et diligens o-
peracio formicarum manifesta est omni volenti in-
tueri opus eius. Intelligendo enim cibum suum
omnes ambulant directe ad lineam una ducente
ad nidum nec una aliam impediat et observant
unum locum in quo thesauros conferunt suorum
ciborum. Et tam instantes sunt ad operandum
quod eciam nocte laborant apud lune complementum
propter puritatem aeris. Sub capitis habent aculeos su-
os super quoddam additamentum quod per modum duorum
pilorum egreditur de capite suo cum signum
est quod cum illa amputantur tunc vadit errando
nesciens quo vadat et tunc quantumque ap-
prehendit alias formicas illam fortissime te-
net et per illam ad casam redeat nec facile se
ab ipsa permittit separari. Deprehendunt autem for-
mice frigus et pluvias et ventos tem-
pestatum cum signum est quod cum oportunum tale se
ad casas recolligunt. Ova autem generant sunt

ova ipsarum oblonga que calumpniate corpu-
menta figuram quam facti ab ipsis mensibus in
formicarum quiniunt et cum apparent casa earum
rapiunt ova et portant ea. Omnes autem for-
mice mares et femine simul sunt in labore nec
regem in hoc habent [illegible] sed unius sunt
egrediuntur per turmas suas sicut et locuste.
Et ideo civilitas earum non est sicut apud apes sed
potius est similitas earum quarum nullus fundo
obtinet principatum sed omnes simul compassione
conveniunt et homines naturalis gratia in unum habitant et
in quo operantur. Super eos autem qui nocent sibi
effugit humorem acutum mordicantem qui cutem
hominis pustulosam facit sed non nocet aliis
animalibus. Vidimus autem ipse quendam acutum
ponticum emittit odorem delectabilem. Super quod
si non asserens lagenarum fricentur et ponantur
contrahit vinum in lagunculas illas infusum
odorem et saporem mire formicarum propter quod
vinum tale formicatum appellatur. Est autem ci-
bus eius humor fructuum et carnis et
aliquorum succositas herbarum quarum vero etiam
primas partes separat et portat in nidum suum.
Una autem est aranea quod flagycon qui fylage-
on grece dicitur eo quod tela eum tenuem texant. Sunt
autem et genera aranearum sed multa sed tamen
genera omnium hi qui nomine arance vocantur. Unum
autem genus aranearum lacon aquilius vo-
catur quod infinitis subdividentur. Aliud autem
genus parvum valde aranearum et non facit
telam sed stat super terram et hoc est aranea
valde acris et acuta et saltans et salta-
do comprehendit muscas et quasdam alias bes-
tiolas eminus ambulantes. Et ideo grece
hoc genus aranearum bakelach hoc est
malum vocatur. Aliud est etiam aranearum
genus maius isto et hoc est nigri colo-
ris cum crura anteriora sunt longiora posteriori-
bus et est tardi motus et in motu temp-
tat palpitando anterioribus cruribus ut
qui trahat se per ipsa propter pigritiam suam. Et
fertur de isto quod simili saltus est tempore captura
sed cum saltare nullum animal possit anterioribus
cruribus oportet quod in saltu suo anteriora crura
elevet et tunc posterioribus cruribus se im-
pingat. Hoc autem genus aranee iuxta
terram in angulis texit et habitat in insidias
pede. Et dicitur quod morsus et punctura eius est
mala. Apud nos autem aranea cum morsus est